

ПРЕГАЗВАНЕТО НА ТИМОКА¹⁾

М. ГОЧЕВ²⁾

Abstract. Poruchik (lieutenant) M. Gochev was a company commander in the 15th Infantry Lom Regiment during the First World War. The poem “Splash of Timok” describes the difficult march of combat units of the regiment in the swollen river to the Serbian town of Zajecar. The poem has a modest artistic merit, but it is an interesting historical document.

Keywords: poem, 15th Infantry Lom Regiment, WWI, Timok

1.

Враг избяга, не се вижда,
Зайчар близо е, но ей,
Тимок мътен, луд приижда,
Буря вие, дъжд се лей! ...

Ние цели две недели
В дъжд и кал – водихме бой,
Зайчара не сме видели
Още? – Ти ли, Боже мой,

Прати тази буря бясна,
Този дъжд – потоп – за нас?
Черно небо светна, блясна,
Гръм – трепери свят, ужас!

Моста счупен, по реката
Топ не може мине! – Ощ
Иде бързо с рев водата ...
Тук ще бъдем цяла нощ!

Река Тимок³⁾

Но сърцати пионери
Моста свързаха за час! ...
Двама висши офицери
Минаха с коне пред нас! ...

Мойта рота беше вече
На край Зайчар, спряхме там,
До кат се узнай – далече
Ли е враг избягал сам ...

Но притича конник мокър:
Заповед – назаде пак!
С ротата си аз прикритие
Бях назначен. – Падна мрак! ...

Върнахме се ний по друма,
Но с вода бе той залян ...
Никой нищо не продума,
Всеки газеше засмян ...
Сал в мълчанието – някой
Се провикна: „Пийте бе!“
Нали вчера, жадене всякой,
В жегата пресъхнал бе? ...

2.

“Факли, факли“! – В нощ тъмница
Огнени езици! – Туй
Са запалени – редица
Ленти от барут. – Виж, плува

По реката светло нещо ...
Що – магия ли е там?
Тъй е страшно и зловещо
В мрака – движещия се плам!

„Сръбска стока“! – Наште войни,
Часовои, бдят в нощта
И запалят многобройни
Ленти, плячка. – Участта

Си забравят тъй, че време
Лошо – дъжд и буря пей,
Някой може да задреме.
Нек барутът се полей! ...

А топовете по пътя
Черни змейове – в ред, спят! ...
Който смей да ги събуди:
Смърт и ад! – Усърдно бдят

Часовоите и смяна
Чакат пак да дойде тям.
В мелницата те обмяна
Имат: брашно и голям

Огън, пилета на него,
Миризма им чувства се ...
Ех тоз дъжд, дявол взе го,
Кости им измокри все! ...

Цяла нощ валя! – И съмна
Късно – слупено небо!
Мисъл във главата тъмна,
Хей, войнишко, зло тегло! ...

Но смях кипна: - „Тимок луди
Заградил ни тази нощ! ...
Кой как може, нека броди,
Хай, ура, напред, на нож!“ ...

3.

Във Велики Извор ази
Ротата завърнах пак.
Първото село де нази
Срешнаха със поглед благ.

„Българи сме ние, братя,
Мразиха ни сърби тук,
Със отворени обятия
Чакаме ви ний, на пук!“

Старец там един ръка ми
Да целуне, сви си кръст,
Аз я дръпнах и целунах
Неговата – той, с кръст,

Глава вдига към небето:
„Боже мой защо те нас

Плашеха, че ще ни колят
Българите с зверски бяс?!“

Гонци старците пратиха
Вси да върнат бежанци;
Първи ден се убедиха,
Че не сме им чужденци ...

Но реката бе разляна
Пет дни още – майки две,
Стихията развилняла
С три дечица там отне ...

В Извор струпаха се всички
Части – с батареи пет.
Път оставаше еднички:
Връшка чука – път проклет! ...

Кал и дъжд – на горе често
Топовете на ръце! ...
Ех тегло е най-злочесто
Туй, че пука се сърце ...

Но надвихме; на шосето
Щом излязохме: - „бегом
Артилерия!“ – Сърце клето!
Пехотата: - пълзешком! ...

Връшка чука³⁾

4.

Дух, обаче, ний не губим:
Песен ечна с мощен глас!
От неволя да събудим
Чуката – в мъгли пред нас.

Но ей Тимок пак изпречен
В пред нас, в дола – разлян!
Мяза на разбит, провлечен
Змей окървавен – прострян!

Трябва да се гази – знаем,

Втори път е веч това ...
„Много, много се не маем:
Сваляйте туй ... онова!“

Ха, ха, ха, ха! ... Смях се чува:
„Гледайте как плава там
Автомобил по водата!“
„Иде – вижте го – насам!“

„Остро! Остро!“⁴⁾ – Глас се вдигна
До небето – и едва
Автомобилът пристигна,
Теглен от волове два,

„Остро!“ – някой вътре викна
Със ръка под „козирог.“
Туй бе важен гост, съюзник
Мекленбургския херцог!⁵⁾...

Той замина. – Боси, голи
Газим ощ реката ний,
Някой пее, друг се моли,
Помощ иска, но ... върви! ...

И топовете сред назид
Мокри конете влачат,
Тимок мътен, който газид
Помни още – как фучат! ...

Стигнахме до моста! – Боже,
На друг бих ли вярвал аз,
Че човек тез мъки може
Да изтрай кат нас тогаз?

Herzog Johann Albrecht zu Mecklenburg (1857-1920)

Цар Фердинанд (1861-1948) и Кайзер Вилхелм (1859-1941) в Ниш (октомври 1915 г.)

Парадът на нашите войски в Ниш

5.

В Зайчар стигнахме ний късно,
Хубав е градецът мал,
Но народа – лъган гнусно,
Беше го напуснал цял! ...

БЕЛЕЖКИ

1. Поемата „Прегазването на Тимока“ е публикувана в поетичната книга на М. Гочев „в памет на падналите през тази война [Първа световна война] герои от 15-и Ломски полк“ (Гочев, 1916). Една друга негова поема от тази книга „Живко и Невена“ бе вече представена във „Венец“ (Гочев, 2010).

2. Авторът е участвал в Първата световна война с 15-й пехотен Ломски полк като командир на 4-а пехотна рота (Мусаков, 1939).

3. От Flickr.

4. „Остро“ – любима дума на войниците, с която те искаха да изразят очудване, радост, ободряване.

5. Мекленбургският херцог мина през Зайчар за София на 15 октомври 1915 г. Тогава Тимок бе разлян по цялата Тимошка долина.

ЛИТЕРАТУРА

Гочев, М. (1916). *Бойни спомени (Епос и лирика)*. София: Печ. Ив. К. Божинов.

Гочев, М. (2010). Живко и Невена (Лирическа поема). *Венец, 1*, 286-313.

Мусаков, И. (1939). *Полувековният път на 15-и пехотен Ломски полк*.
София: Военноиздателски фонд.